

SOĞUK SAVAŞ'IN AYAK SESLERİ: RUSYA-UKRAYNA KRİZİ BAĞLAMINDA NATO'NUN GÜVENLİK POLİTİKALARINDA DÖNÜŞÜM

 Yasemin Necmiye Tutar^a Mehmet Ali Mert^b

Öz

2024 yılında 75.'si düzenlenen NATO Zirvesi, küresel gerilimin arttığı, Soğuk Savaş dönemi atmosferini yansıtan bir ortamda gerçekleşmiştir. Zirvenin Ukrayna'ya askeri yardımın arttırılmasına odaklanması ve Çin'i "endişe duyulan ülke" olarak nitelendirmesi, NATO'nun stratejik duruşundaki değişimi göstermekte ve önemli bir dönüm noktasına işaret etmektedir. Bu makale, zirvede alınan kararları, yalnızca saldırgan hamlelerin değil, güvensizliğin şiddete dönüşmesine neden olacak savunmacı hamlelerin de tehdit oluşturma potansiyeli olduğunu öne süren güvenlik ikilemi kavramı çerçevesinde analize tabi tutmaktadır. Analiz, NATO'nun tehdit ortamını daha kötü bir hale getirmeden düşmanları caydırma yolunda karşılaştığı iki önemli zorluğu ortaya koymaktadır: Birincisi Rusya'nın savaşa başvurabilen bir aktör olarak yeniden canlanması iken diğeri Çin'in uluslararası arenada güçlü bir rakip olarak varlık göstermesi olmuştur. Zirvede alınan kararlar, Soğuk Savaş sonrası umut ya da yanılsamaların başarısızlığa uğramasının ifadesi olmaktan ziyade ittifak tarafından uygulanmakta olan caydırıcılık ve savunmaya dayalı stratejilerdir. Fakat bu tedbirlerin hem Rusya hem de Çin ile gerilimi arttırabilecek karşılıklı güvensizlik ve silahlanma döngüsünü, istemeden de olsa, teşvik etme riski bulunmaktadır. Bu durum, İttifak'ın karşı karşıya olduğu yeni bir güvenlik ikilemini yansıtmaktadır. Amaç, durumu istikrara kavuşturmak olsa da hem Rusya hem de Çin'in önemli kabiliyetlere sahip olduğu nükleer ve siber alanlarda yükselme riski bulunmaktadır. Bu çalışma, NATO'nun değişen rolünü incelemekte ve İttifak'ın kolektif güvenliği artırma çabalarının sadece Avrupa'da değil, daha geniş jeopolitik coğrafyalarda da nasıl derinleştirebileceğini ortaya koymaktadır. Bulgular, uluslararası sistemde NATO'nun etkin bir yönetim sergileyebilmesi için, iddialı caydırıcılık ve diplomasi arasında bir denge kurarak savunma politikasına sofistike bir yaklaşımın gerekliliğini vurgulamaktadır. NATO'nun değişen tutumu; küresel güvenliğin geleceği ve İttifak'ın yeniden canlanan güç rekabetini etkili bir şekilde yönetme kapasitesi hakkında önemli soruları gündeme getirmektedir.

Anahtar kelimeler: Rusya, Çin, NATO, Soğuk Savaş, Güvenlik İkilemi.

^a Asst. Prof. Dr., Recep Tayyip Erdoğan University, Department of International Relations, Rize/Türkiye, yasemin.tutar@erdogan.edu.tr

^b Asst. Prof. Dr., Recep Tayyip Erdoğan University, Department of International Relations, Rize/Türkiye, mehmetali.mert@erdogan.edu.tr

THE FOOTSTEPS OF THE COLD WAR: NATO'S SECURITY POLICY TRANSFORMATION IN THE CONTEXT OF THE RUSSIA-UKRAINE CRISIS

Abstract

The 75th NATO Summit, which convened in 2024, occurred within a context of escalating global tensions and an atmosphere reminiscent of the Cold War era. A notable aspect of the summit was the emphasis on augmenting military assistance to Ukraine and the designation of China as a “country of concern,” signifying a substantial shift in NATO’s strategic posture. This article employs the security dilemma concept to analyze the decisions taken at the summit. The security dilemma concept posits that both offensive and defensive moves that engender insecurity have the potential to pose a threat. The analysis reveals two major challenges NATO faces in deterring adversaries without worsening the threat environment: The first challenge pertains to the resurgence of Russia as a military power capable of resorting to warfare. The second challenge is the emergence of China as a formidable competitor in the global arena. The decisions made at the summit do not signify the failure of post-Cold War aspirations or illusions. Instead, they represent the implementation of deterrence and defense-based strategies by the alliance. However, there is a risk that these measures could unintentionally encourage a cycle of mutual distrust and arms buildup, which could increase tensions with both Russia and China. This reflects a new security dilemma facing the Alliance. While the aim is to stabilize the situation, there is a risk of escalation in the nuclear and cyber domains, where both Russia and China have significant capabilities. This study explores the evolving role of NATO and demonstrates how the Alliance’s endeavors to bolster collective security can profoundly impact not only Europe but also broader geopolitical landscapes. The findings underscore the imperative for a nuanced strategy in defense policy, necessitating a delicate equilibrium between assertive deterrence and diplomatic engagement to ensure the effective governance of NATO within the global system. The evolving posture of NATO gives rise to pivotal inquiries concerning the future of global security and the Alliance’s capacity to adeptly navigate the escalating competition among resurgent powers.

Keywords: Russia, China, NATO, Cold War, Security Dilemma.

ПО СЛЕДАМ ХОЛОДНОЙ ВОЙНЫ: ТРАНСФОРМАЦИЯ ПОЛИТИКИ БЕЗОПАСНОСТИ НАТО В КОНТЕКСТЕ РОССИЙСКО-УКРАИНСКОГО КРИЗИСА

Аннотация

75-й саммит НАТО, созданный в 2024 году, проходил в условиях эскалации напряженности в мире и атмосферы, напоминающей эпоху холодной войны. Примечательным аспектом саммита стал акцент на увеличении военной помощи Украине и включение Китая в число «стран, вызывающих озабоченность», что означало существенный сдвиг в стратегической позиции НАТО. В данной статье используется концепция дилеммы безопасности для анализа решений, принятых на саммите. Концепция дилеммы безопасности предполагает, что как наступательные, так и оборонительные действия, порождающие отсутствие безопасности, могут представлять угрозу. Анализ выявляет две основные проблемы, с которыми сталкивается НАТО в сдерживании противников без ухудшения угрожающей

обстановки: Первая проблема связана с возрождением России как военной державы, способной прибегнуть к военным действиям. Второй вызов связан с появлением Китая как грозного конкурента на мировой арене. Решения, принятые на саммите, не означают краха устремлений или иллюзий после окончания холодной войны. Напротив, они представляют собой реализацию альянсом стратегий сдерживания и обороны. Однако существует риск, что эти меры могут непреднамеренно стимулировать цикл взаимного недоверия и наращивания вооружений, что может усилить напряженность в отношениях как с Россией, так и с Китаем. Несмотря на то что целью является стабилизация ситуации, существует риск эскалации в ядерной и кибернетической сферах, где Россия и Китай обладают значительным потенциалом. В данном исследовании рассматривается эволюционирующая роль НАТО и демонстрируется, как усилия Альянса по укреплению коллективной безопасности могут оказать глубокое влияние не только на Европу, но и на более широкие геополитические ландшафты. Полученные результаты подчеркивают необходимость тонкой стратегии в оборонной политике, требующей хрупкого равновесия между напористым сдерживанием и дипломатическим взаимодействием для обеспечения эффективного управления НАТО в рамках глобальной системы. Меняющаяся позиция НАТО заставляет задуматься о будущем глобальной безопасности и способности Альянса умело ориентироваться в обостряющейся конкуренции между возрождающимися державами.

Ключевые слова: Россия, Китай, НАТО, холодная война, Дилемма безопасности.

Giriş

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana önemli dönüşümler geçirmiş; savunma amaçlı bir askeri ittifaktan bir dizi güvenlik sorununu ele alan çok yönlü bir örgüte dönüşmüştür. Son jeopolitik gelişmeler, özellikle de Rusya'nın askeri etkinliğini artırması, NATO'nun stratejik önceliklerini yeniden değerlendirmesine yol açmıştır. Bu makale, NATO'nun son stratejilerinin, ittifakın 1990'lardaki ve 2000'lerin başındaki Soğuk Savaş sonrası iyimser yaklaşımdan uzaklaşarak, savunma odaklı gerçekçiliğe yönelim gösterdiğini ileri sürmektedir. Bu analizde, NATO'nun stratejik kararlarının uluslararası ilişkilerin karmaşıklığını nasıl yansıttığı hususu, güvenlik ikilemi (security dilemma) temelinde incelenmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönem, NATO'nun Balkanlar'da barışı koruma operasyonlarına katılmasının ve eski Doğu Bloku ülkelerine üyelik için el uzatmasının da gösterdiği gibi, başlangıçta zafer duygusuna ve ittifakın iş birliğine dayalı güvenlik ve kriz yönetimine yönelebileceği eğiliminin ipuçlarını vermiştir. Bu iyimserlik, iki kutuplu dünya düzeninin sona ermesinin daha istikrarlı ve işbirlikçi bir uluslararası ortama yol açacağı beklentisinden kaynaklanıyordu. Ancak, özellikle 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi ve Ukrayna'da devam eden çatışmaların ardından Rusya'nın Ukrayna topraklarını işgaline uzanan askeri tutumu, Avrupa'nın güvenlik yaklaşımını temelden değiştirmiştir. Bu çerçevede, 2024 zirvesinde ittifakın odağı yeniden geleneksel savunma mekanizmalarına kaymış, caydırıcılık ve kolektif savunma birincil hedefler olarak vurgulanmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) gerçekleştirilen 75. NATO Liderler Zirvesi¹, Soğuk Savaş'tan bu yana en gergin ve öngörülemez dönemlerinden birine tanıklık etmiştir. Zirvede, Avrupa-Atlantik güvenliğine yönelik tehdit ve meydan okumalar karşısında NATO-Ukrayna ilişkilerinin geleceği, Rusya'dan algılanan tehditlere karşı alınacak önlemler ve Çin'in "endişe duyulan ülke" olarak nitelendirilmesi ile ilgili konular damgasını vurmuştur. Zirvenin 32 NATO lideri tarafından imzalanan sonuç bildirgesi, ittifakın ortaya çıkan güvenlik sorunlarına karşı vereceği tepkinin ana hatlarını çizmiş ve NATO'nun geleceğinin stratejik yönünü belirlemiştir. Bu çalışma, NATO zirvesinin sonuç bildirgesine yansıyan kararlar çerçevesinde; NATO'nun küresel güvenlikteki rolünü, Ukrayna ile ilişkilerini, bölgesel ve küresel ortam içindeki etkinliğini güvenlik ikilemi kavramını odağa alarak analiz etmektedir.

Güvenlik ikilemi kavramı, uluslararası ilişkiler literatüründe modern anlamda yüzyılın ortalarında realist uluslararası ilişkiler teorisyenleri tarafından yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Söz konusu kavramın temelinde güvensizlik ve çatışma dinamiği yatmaktadır. Dolayısıyla uluslararası alanda ortaya çıkan güvenlik politikaları ile ilgili meselelere cevap arama amacıyla realist yaklaşımı benimseyen akademisyenlerin başvurduğu bir kavramdır.² Güvenlik ikilemi, devletlerin güvenlik arayışlarının sonuçlarına odaklanmak suretiyle karşılıklı güvensizliği arttıran ve çatışma riskini tetikleyen boyutları açıklamaya çalışır. Soğuk Savaş döneminde ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki silahlanma yarışını anlamlandırmada öne çıkan bir kavram olmuştur. Her iki süper gücün de nükleer silahlanma yoluyla güvenliklerini artırma çabaları, karşılıklı şüphelere ve silahlanma yarışının devam etmesine yol açmıştır. Bu kavramın günümüzde NATO, Rusya ve Çin denkleminde mevcut güç rekabetinin dinamiklerini anlamak için kullanılabilecek kritik bir araç olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Dolayısıyla bu çalışma, bir savunma ittifakı olmaktan güvenlik topluluğu niteliğine sahip bir kurum olmaya doğru evirilen NATO'nun,³ Rusya ve Çin gibi iki güce yönelik politika tercihleri ile klasik bir uluslararası ilişkiler kavramını analiz ederek literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

1) Kavramsal Çerçeve: Güvenlik İkilemi

Uzmanlar, uluslararası alandaki aktörlerin dış politika davranışlarını uluslararası ilişkiler teorileri üzerinden açıklamaya çalışırlar. Devletlerin veya bireylerin, anarşi koşulları altında, kendilerini koruyacak daha yüksek bir otoritenin bulunmadığı bir ortamda, güvenliklerini sağlamak için güç biriktirme zorunluluğunun, karşı tarafı da aynı oranda güvensizliğe itmesi nedeniyle ortaya çıkan durum, "güvenlik ikilemi" kavramı ile açıklanmıştır. Güvenlik ikilemi, uluslararası ilişkiler disiplininin en köklü ve etkili kavramlarından biridir. Devletlerin kendi güvenliklerini artırmak için attıkları adımların, diğer devletler tarafından tehdit olarak algılanması, silahlanma yarışı veya çatışma riskini beraberinde getirebilir. Bu bağlamda, NATO'nun 2024 Zirvesi'nde aldığı kararlar, klasik realizmin varsayımlarıyla örtüşen biçimde, askeri kapasite ve caydırıcılığı artırmaya

¹ "75th NATO Summit Declaration," NATO, erişim 14.11.2024, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_227678.htm.

² Shiping Tang, "The Security Dilemma: A Conceptual Analysis," *Security Studies* 18/3 (2009): 587-623.

³ Adem Çakır, "Türkiye-NATO İlişkilerinde İnşacı Etkiler 1991-2011," *Uluslararası İlişkiler* 18/71 (2021): 45-66.

yönelik olduğunu göstermektedir. Realist teoriye göre, anarşik sistemde hiçbir devlet diğerinin niyetlerinden emin olamayacağı için, güvenlik sağlama çabaları kaçınılmaz olarak karşılıklı tehdit algılarına yol açar. NATO'nun savunma odaklı stratejik kararları da, bu çerçevede değerlendirildiğinde, yalnızca ittifak üyelerinin değil, dış aktörlerin de güvenlik algılarını dönüştüren bir güvenlik ikilemi yaratma potansiyeli taşımaktadır.

Klasik realist yaklaşımda ilk defa kavramsallaştırılan güvenlik ikilemi kavramı uluslararası ilişkiler literatüründe tarihsel süreçte farklı bakış açıları ile karşımıza çıkmıştır. Bu bağlamda, güvenlik ikilemi kavramının literatürdeki erken tanımlarından biri, John Herz tarafından geliştirilmiştir. Herz,⁴ devletlerin, uluslararası sistemde kendi güvenliklerini sağlamaya çalışırken, bu çabalarının istemeden de olsa diğer devletleri tehdit ettiğini ve böylece silahlanma yarışını başlattığını savunmuştur. Güvenlik ikilemini anarşik sistemin kaçınılmaz bir sonucu olarak gören Herz'e göre devletler güvenliklerini sağlamak için güç biriktirdikçe, diğer devletler de aynı şekilde hareket eder ve bu karşılıklı güvensizlik durumu daimi bir rekabet ortamını besler. Soğuk Savaş sırasında ABD ve SSCB'nin nükleer silahlanma yarışına girmesi, Herz'in güvenlik ikilemi kavramını destekleyen klasik bir örnektir. Bu örnekte, her iki taraf da sadece kendini savunduğunu düşünürken, karşı taraf bunu saldırganlık olarak algılamış ve silahlanma yarışı hızlanmıştır.

Butterfield, ise güvenlik ikileminin psikolojik yönüne odaklanmış ve devletler arasındaki güvensizliğin, karşı tarafın niyetlerine dair belirsizlikten kaynaklandığını öne sürmüştür. Çünkü devletler iyi niyetli olsalar bile, birbirlerinin hareketlerini yanlış yorumlayarak çatışmaya sürüklenebilmektedirler. Butterfield'e göre, devletlerin birbirlerini tehdit olarak görmesi her zaman gerçek tehditlerden kaynaklanmaz; bazen yanlış anlamalar, korkular ve önyargılar nedeniyle de ortaya çıkabilir. Bu nedenle, devletlerin savaş kararları her zaman rasyonel bir hesaplama dayanmamaktadır.⁵ Birinci Dünya Savaşı öncesinde Almanya ve İngiltere arasındaki rekabet, Butterfield'in güvenlik ikilemi analizine iyi bir örnektir. Almanya'nın ekonomik ve askeri büyümesi İngiltere tarafından doğrudan bir saldırı planı olarak algılanmış, ancak Almanya bunu sadece kendi güvenliğini sağlama çabası olarak görmüştür.

Bu çerçevede, statükocu ve revizyonist devlet ayrımı, güvenlik ikileminin anlaşılmasında önemli bir analitik araç olarak öne çıkar. Güvenlik ikilemi, statükocu ve revizyonist güçler arasındaki gerilimlerde açıkça kendini göstermektedir. Statükocu devletler mevcut güç dengesini korumak isterken, revizyonist devletler güç dengesini kendi lehlerine değiştirmek ister. Ancak her iki tarafın da güvenlik amacıyla attığı adımlar, diğer tarafça tehdit olarak algılanır ve böylece bir güvenlik ikilemi döngüsü oluşur.⁶ Örneğin, NATO'nun genişleme politikaları Rusya tarafından revizyonist bir tehdit olarak algılanmış ve Rusya bu duruma yanıt olarak Kırım'ı ilhak etme ve Ukrayna'daki çatışmalara müdahil olma gibi stratejiler geliştirmiştir. Bu tür durumlar, klasik realizmin öncülerinden Morgenthau tarafından ortaya konulan güç dengesi ilkesi ile daha kapsamlı

⁴ John H. Herz, "Political Ideas and Political Reality," *Political Research Quarterly* 3/2 (1950): 161-178.

⁵ Herbert Butterfield, *History and Human Relations* (London: Collins, 1951).

⁶ H. J. Morgenthau, *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace* (New York, 1948).

şekilde analiz edilebilir. Morgenthau'ya göre, bu tür güvenlik ikilemleri güç dengesi ilkesi çerçevesinde incelenebilir. Morgenthau, güvenlik ikilemini doğrudan kavramsallaştırmamış olsa da güç dengesi (balance of power) teorisi, güvenlik ikilemi sorununu yönetmek için bir çözüm olarak sunulmuştur. Güç dengesi, devletlerin birbiriyle denge içinde kalması gerektiğini ve herhangi bir devletin aşırı güç kazanmasının, sistemde istikrarsızlığa yol açacağını öne sürer. Eğer bir devlet, güvenliğini artırmak için askerî kapasitesini yükseltirse, diğer devletler de aynı şekilde karşılık verir ve güvenlik ikilemi ortaya çıkar. Bu durumu dengelemek için ittifaklar kurulur veya daha fazla askeri caydırıcılık stratejileri geliştirilir.⁷ Soğuk Savaş döneminde ABD ve SSCB arasındaki güç dengesi, iki tarafın da doğrudan bir savaş başlatmasını engellemiş, ancak silahlanma yarışını artırarak güvenlik ikilemini derinleştirmiştir.

Neorealist perspektifin savunucularından Waltz⁸, uluslararası sistemin anarşik doğasının devletleri güvenliklerini sağlamak için güç biriktirmeye yönelttiğini belirtmiştir. Ona göre güvenlik ikilemi, sadece devletlerin güvensizlik hissetmesinden değil, sistemin yapısından kaynaklanan kaçınılmaz bir olgudur. Bu bağlamda, iki kutuplu sistemlerde güvenlik ikileminin daha az yıkıcı olacağını, ancak çok kutuplu sistemlerde güvenlik ikileminin daha karmaşık ve tehlikeli hale gelebileceğini savunmaktadır. Waltz'ın neorealizmi, anarşik uluslararası sistemin devletlerin kendi güvenliklerini sağlaması bakımından onları öz yardım ilkesine zorladığını savunarak sistemik kısıtlamaların rolünü daha fazla vurgulamıştır. Görüldüğü gibi ilk teorik açıklamalar genellikle aşırı determinist yaklaşımlar çerçevesinde ortaya konulmuştur.

Güvenlik ikilemine yönelik sonraki katkılar saldırı-savunma teorisini geliştirmeye yönelik olmuştur. Jervis⁹ saldırı kabiliyetlerine sahip olmanın güvenlik ikilemlerini şiddetlendirdiğini savunmuştur. Buna karşılık Glaser,¹⁰ iş birliği ve sinyal mekanizmalarının sorunu hafifletebileceğini öne sürerek bu varsayıma karşı çıkmıştır. Ancak Glaser, Waltz'ın yaklaşımının aşırı katı olduğunu ve devletlerin diğer devletlerin niyetlerini değerlendirme yetisine sahip olduğunu ileri sürer. Güvenlik ikileminin şiddetinin, devletlerin tehdit algıları ve stratejik hesaplamalarıyla şekillendiğini belirtir. Glaser'in güvenlik ikilemi yaklaşımında devletlerin tehdit algılarını nasıl yönettiği önemli bir yere sahiptir. İş birliği ve caydırıcılık arasındaki denge, güvenlik ikileminin şiddetini belirleyen kritik faktörlerden biridir. NATO'nun 1990'larda Rusya ile iş birliği kurmaya çalışması, Glaser'in iş birliği olasılığını vurgulayan yaklaşımıyla örtüşmektedir. Ancak Rusya, NATO'nun genişleme sürecini tehdit olarak algılayarak güvenlik ikilemini tırmandırmıştır. Bu durum, Glaser'in öne sürdüğü gibi, devletlerin yanlış algılar geliştirdiğinde güvenlik ikileminin derinleşebileceğini göstermiştir. NATO'nun doğruya doğru genişlemesi ve Ukrayna'ya askeri destek sağlaması, Rusya tarafından saldırgan bir tehdit olarak algılanmaktadır. Glaser'in analizine göre, bu tür tehdit algıları ve güvenlik önlemleri, yanlış algılamaya yol açması bakımından güvenlik ikilemini güçlendirmektedir.

Mearsheimer, Saldırgan realizmin (offensive realism) önde gelen temsilcisi olarak,

⁷ Morgenthau, *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*.

⁸ Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics* (Reading, MA: Addison-Wesley, 1979).

⁹ Robert Jervis, "Cooperation Under the Security Dilemma." 187-188.

¹⁰ Charles L. Glaser, "The Security Dilemma Revisited," *International Security* 21/2 (Spring 1997): 141-171.

güvenlik ikilemini devletlerin uluslararası sistemde maksimum güvenlik sağlamak için saldırgan politikalar izlemek zorunda olduğu bir dinamik olarak ele alır. Mearsheimer ve Waltz'ın benimsediği Savunmacı realizmden (defensive realism) farklı olarak, devletlerin yalnızca hayatta kalmayı amaçlayan pasif aktörler olmadığını ileri sürer. Saldırgan realizme göre, devletler yalnızca güvenliklerini sağlamaya çalışmaz; aynı zamanda güç kazanarak diğerlerini baskı altına almak ve bölgesel hegemonya elde etmek ister. Mearsheimer'in güvenlik ikilemi analizi, Rusya'nın Ukrayna işgalini, Batı'nın NATO politikalarına bir yanıt olarak değerlendirmektedir. Moskova, NATO'nun doğuya genişlemesini kendi güvenliğine yönelik bir tehdit olarak gördüğü için, Ukrayna'yı işgal ederek Batı'nın askeri yayılmasını sınırlamayı amaçlamıştır. Mearsheimer'e göre, bu tür jeopolitik rekabetler ve saldırgan politikalar, büyük güçlerin hayatta kalmak için mecbur olduğu stratejilerdir.

Bu yaklaşımlara karşın Schweller, güvenlik ikilemi teorisine eleştirel bir bakış açısı getiren neoklasik realist bir akademisyendir. Güvenlik ikilemi, geleneksel olarak savunmacı realizm çerçevesinde devletlerin güvenlik arayışlarının kaçınılmaz olarak tehdit algısı yarattığı bir süreç olarak ele alınırken, Schweller bu yaklaşımın eksik kaldığını, güvenlik ikileminin revizyonist devletler açısından farklı işlediğini öne sürmek suretiyle tartışmalara önemli bir katkı sunmuştur. Schweller, devletleri sadece statükoyu korumaya çalışan aktörler olarak değil, statükoyu değiştirmek isteyen revizyonist aktörler olarak da ele almıştır. Revizyonist devletlerin güç kazanmak için güvenlik ikilemini bilerek derinleştirebileceğini öne sürmüştür.¹¹ Schweller'e göre Rusya, yalnızca güvenlik kaygısıyla hareket etmeyen, aynı zamanda Sovyet sonrası alanı yeniden şekillendirmek isteyen revizyonist bir devlettir. Dolayısıyla, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali güvenlik ikilemi nedeniyle değil, jeopolitik çıkarlarını genişletme arzusuyla açıklanmaktadır. Revizyonist devletler anlayışı, Çin'in yükselişini de anlamamıza yardımcı olmaktadır. Geleneksel güvenlik ikilemi çerçevesinde, Çin'in askeri harcamalarını artırması ABD'nin tehditkâr politikalarına bir yanıt olarak görülürken Schweller'in perspektifinden bakıldığında, Çin'in genişleyen askeri ve ekonomik gücü, yalnızca savunma amaçlı değil, bölgesel ve küresel düzeni değiştirmek isteyen revizyonist bir stratejinin parçasıdır. Rusya ve Çin gibi revizyonist devletler mevcut düzeni değiştirmeye çalıştıkları için güvenlik ikilemi daha da tehlikeli hale gelmektedir.

Soğuk Savaş dönemi, güvenlik ikileminin en keskin yaşandığı ve nükleer silahlanma yarışına yol açtığı bir süreç olmuştur. 1970'lerde yumuşama politikaları, güvenlik ikilemini göreceli azaltmıştır. Ancak 1980'lerde Reagan yönetimi, güvenlik ikilemini artıran büyük bir silahlanma dalgası başlatmıştır. Soğuk Savaş sonrası NATO'nun genişlemesi (1999, 2004, 2023) Rusya'nın tehdit algısını artırmış, güvenlik ikilemini derinleştirmiştir. Günümüzde, NATO, Rusya ve Çin'in karşı karşıya olduğu stratejik rekabet, bu ikilemin çok kutuplu sistemlerde nasıl karmaşıklaştığını ortaya koymaktadır.

Günümüz çok kutuplu sisteminde NATO'nun Ukrayna'ya yönelik askeri desteği hem bölgesel hem de küresel güvenlik dinamiklerini etkilemekte ve bu durum, güvenlik

¹¹ Robert L. Schweller, "Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In," *International Security* 19/1 (1994): 72-107.

ikilemine sebep olmaktadır.¹² Ukrayna'ya verilen askeri destek, NATO'nun doğu kanadındaki müttefiklerini güvence altına alma çabası olarak değerlendirilmektedir. Ancak, bu durum Rusya tarafından tehdit olarak algılanmakta ve askeri varlığını artırmasına neden olmaktadır.¹³ Rusya'nın 2022'de Ukrayna'yı işgali, Moskova tarafından Batı yayılcılığına, özellikle de NATO'nun Doğu Avrupa'daki askeri varlığına karşı gerekli bir önlem olarak çerçevelendirilmiştir. Dolayısıyla, NATO'nun bu bölgedeki mevcudiyeti, güvenlik ikilemi çerçevesinde hem NATO'nun hem de Rusya'nın güvenlik algılarını etkileyen bir döngü yaratmaktadır.¹⁴ Bu bağlamda, 2024 zirvesi NATO'nun Rus tehditlerine karşı stratejik duruşunu yeniden değerlendirmesi gerektiğini vurgulamıştır. Buna paralel olarak, ittifakın askeri harcamaları Rusya'dan kaynaklanan tehditlere karşı koyma ihtiyacı nedeniyle 2014'ten bu yana önemli bir artış göstermiştir.¹⁵

NATO'nun Çin'i "endişe duyulan ülke" olarak tanımlaması ise Asya-Pasifik bölgesindeki güvenlik dinamiklerini etkilemektedir. NATO'nun stratejik hedeflerini genişleterek, Asya-Pasifik bölgesindeki müttefiklerle iş birliğini artırma çabasına karşılık, Çin'in askeri modernizasyonu ve bölgedeki etkisinin artması karşısında bir denge sağlama çabası olarak değerlendirilmektedir.¹⁶ İttifakın Çin ile olan tarihsel ilişkisi evrim geçirerek NATO'nun sadece Rusya'ya değil, Çin'in yükselişinin küresel güvenlik üzerindeki etkilerine de odaklandığını göstermiştir.¹⁷ Zirvenin sonuç bildirisi, NATO'nun stratejik yönünü özetleyen kritik bir belge niteliğindedir. Bildiride üye devletler arasında birliğin önemi vurgulanarak hem Rusya'nın askeri tehditlerine hem de Çin'den algılanan yeni tehditlere karşı ortak bir yanıt verilmesi gerektiğinin altı hararetle çizilmektedir.¹⁸ Bildiride NATO'nun bir yandan savunmasını güçlendirme hedefi yer alırken diğer yandan Rusya ile gerilimi daha da tırmandırabilecek eylemlerden kaçınma arayışının ima edilmesi NATO'nun güvenlik ikilemi unsurunu dikkate aldığını ortaya koymaktadır.¹⁹ Bu hassas denge Avrupa'da istikrarın korunması ve NATO'nun potansiyel saldırılara karşı caydırıcı bir unsur olarak kalmasının sağlanması açısından önem taşımaktadır.

Zirve askeri kaygıların yanında jeopolitik dinamiklere de yer vermektedir. NATO ile Rusya arasındaki ilişki, özellikle de kendilerini NATO'nun koruyucu şemsiyesi ile Rusya'nın tehditkar tutumu arasında bulan Baltık devletleri bağlamında gerginliklerle doludur. Polonya ve Baltık ülkeleri arasındaki kara bağlantısı olan Suwalki Koridoru,

¹² Joshua Sperling & Matthew Webber, "NATO and The Ukraine Crisis: Collective Securitisation," *European Journal of International Security* 2/1 (2016): 19-46.

¹³ Ibrahim Hussain, "The Russia-Ukraine war: an analysis of the geopolitical roots and the global dynamics," *Liberal Arts and Social Sciences International Journal* 7/1 (2023): 276-289.

¹⁴ Richard Donaldson, "The role of NATO Enlargement in the Ukraine Crisis," *The Soviet and Post-Soviet Review* 44 (2017): 32-52.

¹⁵ Yong Lyu, vd., "Persistence Analysis of the Impact of the Russia-Ukraine Conflict On NATO Allies' Military Spending-Empirical Analysis Based On Vector Autoregressive Model," *International Journal of Safety and Security Engineering* 12/6 (2022): 755-759.

¹⁶ Stephen Duke & Christoph Gebhard, "The EU and NATO's Dilemmas With Russia and The Prospects for Deconfliction," *European Security* 26/3 (2017): 379-397.

¹⁷ John Michaels, "A Very Different Kind of Challenge NATO's Prioritization of China in Historical Perspective," *International Politics* 59/6 (2021): 1045-1064.

¹⁸ Ancha Gheciu, "Irreconcilable Differences? Nato's Response To Russian Aggression Against Ukraine," *International Journal Canada Journal of Global Policy Analysis* 79/2 (2024): 275-296.

¹⁹ Seher Effendy, Berrin Franchika, and Vahid Kusuma, "NATO in the Very Cold War: Why the US Needs NATO in the Arctic," *Jurnal Sentris* 2/1 (2021): 21-37.

NATO'nun stratejik planlamasının odak noktası olarak ortaya çıkmaktadır.²⁰ Ayrıca, zirvede Ukrayna'nın NATO üyeliği konusundaki tartışmalar, ittifakın genişleme politikasının karmaşıklığını yansıtmaktadır. NATO, Ukrayna'ya desteğini sunmuş olsa da özellikle Rusya ile devam eden çatışma nedeniyle, üyelik süreci ciddi zorluklar barındırmaktadır. Ukrayna'nın tam üyelik yerine NATO ile azami iş birliğine odaklanma seçeneği, benimsemesi gereken pragmatik yaklaşım olarak daha fazla vurgulanmaktadır.²¹ Bu durum, bir yandan Ukrayna'yı desteklemeye çalışırken diğer yandan Rusya'nın daha fazla saldırganlaşmasına yol açabilecek eylemlerden kaçınan NATO'nun karşı karşıya olduğu güvenlik ikilemini örneklemektedir.

NATO'nun güvenlik politikalarındaki dönüşüm, özellikle bu zirvede alınan kararlarla belirginleşmiştir. Liderler, NATO'nun doğu kanadındaki savunma yeteneklerini güçlendirme, Rusya'nın tehditlerine karşı caydırıcılığı artırma ve Asya-Pasifik ortaklarıyla iş birliğini derinleştirme gibi konuları ele almıştır. NATO'nun bu stratejileri hem bölgesel hem de küresel düzeyde güvenlik dinamiklerini etkilerken, aynı zamanda uluslararası ilişkilerdeki güç dengelerini de yeniden şekillendirmektedir.

2) NATO'nun Bölgesel İş birliği ve Güvenliğe Etkileri

NATO'nun Soğuk Savaş sonrası genişleme stratejisi, Doğu Avrupa'daki yeni demokratik devletlerin ittifaka katılımıyla, eski blok ayrımının yarattığı belirsizlik ve güvensizlik ortamını dönüştürerek Avrupa güvenlik mimarisini yeniden şekillendirmeyi amaçlamaktadır. Bu strateji, askeri ve siyasi entegrasyon yoluyla bölgesel istikrarı sağlama çabasını yansıtmaktadır. Benzer şekilde, 1990'larda AB de Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası çerçevesinde, Avrupa güvenliğinin yeniden yapılandırılmasına yönelik adımlar atmıştır. Her iki aktör de Soğuk Savaş sonrası yeni uluslararası düzenin gerektirdiği kapsayıcı ve bütünlük bir güvenlik anlayışını tesis etmeye çalışmış, bu sayede eski güvenlik paradigmasının ötesinde bir işbirliği modeli oluşturma çabasını paylaşmışlardır. Bu süreç hem ABD'nin Avrupa'daki liderliğini pekiştirme hem de eski Sovyet etkisi altındaki ülkeleri NATO'ya entegre etme stratejisi olarak değerlendirilmektedir. Temel amaç, NATO'nun güvenlik şemsiyesini doğuya genişleterek Avrupa'da istikrarı sağlamak ve Rusya'nın potansiyel tehditlerine karşı önleyici adımlar atmaktır. Böylece, ABD'nin liderliğini sürdürme çabası ile eski Sovyet nüfuzu alanındaki ülkelerin Batı güvenlik mimarisi içine dahil edilmesi yoluyla, Rusya'nın bölgedeki etkisinin azaltılması hedeflenmektedir.²²

Doğu Avrupa ülkelerinin NATO'ya üye olma isteği, öncelikli olarak güvenlik kaygıları ve bölgesel istikrar sağlama arzusundan kaynaklanmaktadır. Sovyetler Birliği'nin dağılması, Avrupa'da doğrudan bir tehdit oluşturmaya da Rusya'nın bu ülkeler üzerine yeniden nüfuz etme ihtimali bölge ülkeleri için endişe kaynağıdır. Bu nedenle, Doğu Avrupa ülkeleri NATO üyeliğini, gelecekte Rusya'dan gelebilecek olası tehditlere karşı bir güvence olarak görmektedir. Aynı zamanda, NATO üyeliği, bu ülkelerin

²⁰ Alina Mereacre, "The Baltic States – Between NATO's Protection and Russia's Threat," *The Romanian Military Thinking* (2021).

²¹ Roksana Kirkova, "Ukraine Between NATO and Russia," *The Annual of the Faculty of Philosophy in Skopje* 76 (2023): 459-470.

²² John J. Mearsheimer, *The Tragedy of Great Power Politics* (New York: W. W. Norton & Company, 2001).

demokratik ve hukuki kurumlarını güçlendirmeleri, ordularının sivil kontrol altına alınması, ekonomik olarak serbest piyasa değerlerine yaklaşımları ve insan haklarına daha fazla saygı göstermeleri için teşvik edici bir motivasyon oluşturmaktadır. Üyelik, bu devletlerde Batı yanlısı siyasi partilerin güç kazanmasını sağlamış ve bölgenin Batı'ya entegrasyonunu hızlandırmıştır. NATO üyeliğinin bölgedeki ülkeler arasında barışçıl çözüm mekanizmalarını teşvik etmesi ve bu ülkelerin barışı koruma operasyonlarına katılımını desteklemesi de Doğu Avrupa ülkelerinin NATO'ya üye olma isteğinin temel nedenlerinden birini oluşturmaktadır.²³ NATO genişlemesi, yeni üyeler arasındaki olası anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözülebilmesi için bir çerçeve sunarken, Doğu Avrupa ülkelerinin uluslararası barış çabalarına katkıda bulunmaları için de elverişli bir ortam sunmaktadır. NATO'nun genişlemesi, eski Sovyet blokunda yer alan ülkeleri Batı güvenlik sistemine entegre etmesi, Avrupa'daki güvenlik mimarisinin daha kapsayıcı bir ittifaka dönüşmesine imkan sağlamıştır.²⁴

Diğer yandan Rusya, NATO'nun doğuya doğru genişlemesini kendi güvenliği için doğrudan bir tehdit olarak algılamıştır. Soğuk Savaş sonrasında oluşan bu yeni durum Rusya tarafından Batı'nın Rusya'yı izole etme ve etkisizleştirme girişimi olarak değerlendirilmiştir. Böylece, NATO ile Rusya arasında güvenlik temelli bir gerilim ortaya çıkmıştır. Yeltsin yönetimi, NATO'nun genişlemesinin kendilerine verilen sözlere aykırı olduğunu savunmuş ve genişlemenin Rusya'nın stratejik çıkarlarını zedeleyeceği yönünde karamsar bir tutum takınmıştır. Bu süreç, güvenlik ikilemi açısından iki aşamada değerlendirilebilir. İlk olarak, 1990'ların başındaki yakın çevre öncesi dönemde, Rusya'nın temel önceliği ekonomik reformlar ve iç istikrarın sağlanması iken, Batı ile çok taraflı entegrasyon ve işbirliğine önem verilmiş; bu yüzden Batı'nın genişleme stratejileri doğrudan bir tehdit olarak algılanmamıştır. Ancak, sonraki süreçte Rusya, eski Sovyet coğrafyasında Batı'nın etkinliğinin artmasını kendi stratejik çıkarlarına yönelik bir meydan okuma olarak değerlendirmiş; bu da karşılıklı şüphe ve güvensizlikten kaynaklanan klasik bir güvenlik ikileminin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.²⁵ Buna karşın ABD, Rusya'yı yatıştırmak için "Barış İçin Ortaklık" (BIO) programını oluşturarak genişlemeyi aşamalı hale getirmek suretiyle Rusya'nın karşı tutumunu hafifletmeye çalışmıştır. Ayrıca, genişlemenin Rusya'ya karşı bir adım olmadığı vurgulanmıştır. Bu dönemde Rusya'nın 1990'larda yaşadığı ekonomik ve politik zorluklar ve iç zayıflıklar, Batı'nın genişlemeyi hızlandırmasına olanak tanırken Rusya'nın NATO genişlemesine karşı tepkisi sınırlı kalmıştır.²⁶

NATO, üyeleri ve ortakları arasında yakın işbirliğini teşvik ederek, ulusal güvenlik çabalarını bütünleştirerek ve kolektif bir savunma stratejisini destekleyerek değişen güvenlik ortamlarına sürekli olarak uyum sağlamıştır.²⁷ Berlin Duvarı'nın beklenmedik şekilde yıkılmasının ardından ABD, uzun yıllar sınırlı stratejik seçeneklerle

²³ John Skalmes, "NATO Expansion and Stability in Eastern Europe," *Security Studies* 7/4 (1998): 54-57.

²⁴ James M. Goldgeier & Michael Mc Faul, *Power and Purpose: U.S. Policy toward Russia after the Cold War* (Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2023), 157.

²⁵ Mearsheimer, *The Tragedy of Great Power Politics*.

²⁶ Michael McFaul, *From Cold War to Hot Peace: The Inside Story of Russia and America* (London: Allen Lane, 2018).

²⁷ "The North Atlantic Treaty. Washington, D.C.," April 4, (1949), erişim 14.11.2024, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm.

hareket ederken, bir anda çok sayıda seçenekle karşı karşıya kalmıştır. 1990'da Bush yönetimi, NATO'nun Avrupa'daki hâkimiyetini pekiştirmek amacıyla NATO'nun Doğu Almanya'ya genişlemesini sağlamıştır. Ancak, Kuveyt'in işgali ve sonrasında ABD'nin Körfez Savaşı'na odaklanması, NATO'nun genişleme sürecini geciktirmiş ve bu sürecin ilerleyen dönemlerde Clinton yönetimine devredilmesine yol açmıştır. Clinton yönetimi, NATO'nun genişlemesini iki aşamada şekillendirmiştir: İlk aşamada BiO programı aracılığıyla genişleme sürecini başlatmış ve bu programın NATO'nun bölgesel güvenlik işbirliği stratejisinin kilit bir unsuru olmasını desteklemiştir. Bu program Rusya'ya yatıştırma amacı yanında, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini NATO ile askeri işbirliğine teşvik edecek bir hazırlık aşaması olarak formüle edilmiştir. NATO, BiO aracılığıyla bölgedeki ülkelerle ortak tatbikatlar, eğitim programları ve savunma planlamaları yaparak bu ülkelerin askeri kapasitelerinin güçlendirilmesine ve NATO'nun güvenlik çerçevesine entegre edilmelerine yardımcı olmuştur. İkinci aşamada ise tam üyelik garantileriyle genişleme sağlanmıştır.²⁸ Bu dönemde ortaya çıkan Balkan krizleri NATO'nun güvenlik sağlama misyonu yanında, bölge ülkelerini kendi güvenlik çerçevesiyle uyumlaştırma politikasına başvurmasını beraberinde getirmiştir. Bu da Rusya'nın NATO'ya yönelik güvenlik kaygılarını artırmıştır.

NATO, özellikle 2014 yılında Kırım'ın Rusya tarafından ilhak edilmesinin ardından doğu kanadında artan güvenlik sorunlarına yanıt olarak Baltık Devletleri ve Polonya'da "Geliştirilmiş İleri Mevcudiyet" ve Karadeniz Bölgesi'nde "Uyarlanmış İleri Mevcudiyet" sistemleri oluşturmuştur. Bu girişimler, saldırganlığı caydırmak ve müttefiklere NATO'nun savunmalarına olan bağlılığı konusunda güven vermek amacıyla üye ülkelerde çok uluslu savaş gruplarının konuşlandırılmasını içermektedir.

NATO-Ukrayna ortaklığı 1990'ların başından itibaren önemli ölçüde gelişerek Doğu Avrupa'nın ve daha geniş anlamda Avrupa-Atlantik bölgesinin güvenlik mimarisinin önemli bir unsuru haline gelmiştir. Bu ortaklık, öncelikle Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik tutumuna karşılık artan askeri işbirliği, siyasi destek ve stratejik uyum ile belirginleşmiştir. NATO-Ukrayna arasındaki işbirliği, Doğu Avrupa'nın güvenlik yapısını güçlendirerek bölgesel istikrar ortamı yaratmıştır. Bu ortaklık sayesinde Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik hasımane tavrının büyük ölçüde frenlendiği varsayılabilir, bu durumun beraberinde getirdiği olumsuzluklar da söz konusu olmuştur. Bu süreç, NATO'nun Ukrayna'nın savunma yeteneklerini güçlendirmeye devam etmesi karşısında Rusya'nın da Batı sınırları boyunca kendi askeri varlığını ve yeteneklerini artırması yönünde karşılık vermesi ile devam etmiştir. Bir diğer sonuç ise, bir tarafta NATO ve Avrupa Birliği, diğer tarafta Rusya ve müttefiklerinin yer aldığı bölünmüş bir Avrupa potansiyelinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu bölünme, Avrupa'da işbirliğine dayalı bir güvenlik mimarisi oluşturma çabalarını baltalayarak Soğuk Savaş tarzı rekabetlere ve nüfuz alanlarına geri dönülmesine sebep olmuştur.

NATO-Ukrayna ortaklığının küresel güvenlik açısından daha geniş etkileri de vardır. Özellikle ABD, Rusya ve Çin arasındaki büyük güç rekabeti bağlamında, diğer

²⁸ Mary. E. Sarotte, "How to Enlarge NATO: The Debate Inside the Clinton Administration 1993-95," *International Security* 44/1 (2019): 10.

bölgelerde dalgalanma etkileri yaratmıştır. Örneğin, Rusya'nın, Batı'nın baskısı karşısında Çin ile artan yakınlaşması NATO ve müttefiklerine karşı dengeleyici bir blok oluşmasına yol açarken, bu durum uluslararası sistemi daha da kutuplaştırarak terörizm, nükleer silahların yayılması ve iklim değişikliği gibi küresel güvenlik sorunlarının ele alınmasını zorlaştırmaktadır. Dahası, NATO-Ukrayna ortaklığı çok taraflı güvenlik kurumlarının güvenlik ikilemini yönetmedeki etkinliği konusunda önemli soruları gündeme getirmektedir.

3) NATO-Ukrayna İlişkilerinin Tarihsel Bağlamı

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının hemen ardından NATO-Ukrayna ilişkilerinin güçlenmeye başlaması Ukrayna'yı Avrupa'daki güvenlik düzeninde kilit bir oyuncu haline getirmiştir. İlk olarak, 1994 yılında NATO ile eski Doğu Bloku ülkeleri arasındaki işbirliğini güçlendirmeyi amaçlayan 'Barış için Ortaklık' programı çerçevesinde NATO-Ukrayna ilişkileri resmîyet kazanmıştır. 2004 Turuncu Devrim ve 2014 Euromaidan protestoları sonrasında Ukrayna'nın Batı'ya daha fazla yönelmesiyle bu işbirliği derinleşmiştir. Özellikle, 2014 yılında Kırım'ın Rusya tarafından ilhak edilmesi ve devam eden çatışmalar, NATO'nun Ukrayna'ya yönelik askeri yardım, ortak tatbikatlar ve siyasi desteğini artırmasının temel zeminini oluşturmaktadır. Bu işbirliği sürecinin en belirgin yansımalarından biri, 2024 zirvesinde imzalanan belgelerde (örneğin, NATO-Ukrayna Eylem Planı 2024) görülmektedir. Bu belgeler, NATO'nun gelişmiş silah sistemleri, eğitim ve istihbarat paylaşımı gibi alanlarda Ukrayna'ya sağladığı desteğin boyutunu ve kararlılığını ortaya koymaktadır. Öte yandan bu ortaklık Rusya açısından da NATO'nun Ukrayna politikasında geri adım atmamaktaki kararlılığının aşıkâr hale gelmesinin bir göstergesi olmuştur.

Ukrayna, Rusya için tarihsel, kültürel ve stratejik açıdan hayati öneme sahip bir ülke olarak görülmektedir. NATO'nun genişlemesi, Rusya'nın ulusal güvenlik doktrinini ve bölgedeki hegemonyasını zayıflatarak, askeri ve stratejik açıdan dezavantajlı bir konuma düşmesine yol açmaktadır. Ukrayna'nın Batı ile daha yakın ilişkiler geliştirmesi, NATO'nun Ukrayna'yı desteklemek için tasarladığı eylemler, Rusya tarafında kendi geleneksel etki alanına tecavüz olarak addedilmekte ve bu durum bölgedeki güç dengesini sarsmaktadır. NATO'nun genişlemesini ve Ukrayna'ya verdiği desteği dengelemek için Rusya çeşitli yollara başvurmuştur. NATO'nun Ukrayna'nın savunma kapasitesini artırma çabaları, Rusya'nın karşı önlemler almak zorunda kalmasına neden olmaktadır. Bu durum, uzun vadede bir tırmanma döngüsüne yol açarak, Rusya'nın ulusal güvenliğini doğrudan etkileyen dinamiklerin oluşmasına sebep olmaktadır. Bu adımlar arasında başta gelen tedbir, Kırım'ın askersizleştirilmesi olmuştur. Diğer bir girişimi, Rusya'nın, Batı sınırları boyunca askeri varlığını genişleterek ve hibrit savaş yöntemleriyle Ukrayna'yı istikrarsızlaştırmaya yönelik hamlelere başvurmuştur. Bu misilleme sarmalı, güvenlik ikileminin karakteristik özelliği olan, bir tarafın savunma önlemlerinin diğer tarafça tehdit olarak yorumlanması ve karşılıklı şüpheyi körüklemesi sürecine işaret etmektedir. Bu bağlamda ortaya çıkabilecek en büyük risk, bu döngünün kırılmadan devam ederek bölgesel ve küresel bir çatışmaya evrilmesidir.

4) Ukrayna'ya Askeri Yardım ve Desteğinin Temel Bileşenleri

NATO'nun kararlarının Ukrayna üzerindeki en somut etkilerinden biri, Ukrayna'nın askeri yeteneklerini geliştirmesi olmuştur. NATO Ukrayna'ya tanksavar füzeleri, Patriot ve NASAMS (Gelişmiş Satıhtan Havaya Füze Sistemi) gibi bir dizi silah, insansız hava araçları ve hava savunma sistemleri gibi gelişmiş silahlar sağlamıştır. Bu sistemler Ukrayna'nın hava sahasını savunmada ve Rus askeri ilerlemelerine karşı koyma kabiliyetini arttırmada çok önemli rol üstlenmiştir.²⁹ Ayrıca Ukrayna'nın Rus güçlerine karşı kendini savunma kabiliyetini önemli ölçüde artırmıştır.³⁰ Buna ek olarak, kapsamlı eğitim programları Ukrayna ordusunu profesyonelleştirerek bu gelişmiş sistemleri etkin bir şekilde kullanabilmesini ve bunları daha geniş savunma stratejisine entegre edebilmesini sağlamıştır. İstihbarat ve siber yeteneklerin sürekli olarak tedarik edilmesi, Ukrayna'nın Rus askeri eylemlerini öngörme ve bunlara karşı koyma yeteneğini daha da güçlendirmiştir. Bunların yanı sıra, şehir savaşı taktikleri, siber savunma ve lojistik yönetimi de dahil olmak üzere Ukrayna'nın operasyonel etkinliğini artırmaya yönelik çeşitli destek programları verilmiştir.³¹ Bu gelişmeler Ukrayna'nın sadece konvansiyonel askeri yeteneklerini geliştirmekle kalmamış, aynı zamanda onu bölgede Rus güçlerine karşı hem savunma hem de potansiyel olarak saldırı operasyonları yürütebilecek güçlü bir aktör olarak konumlandırmıştır.

Bunlara ek olarak, NATO ve üye devletler Ukrayna ile istihbarat paylaşımının kapsam ve ölçeğini artırmışlardır. Bu çerçevede, Rusya'nın kritik altyapı ve siber saldırı tehditlerini bertaraf etmede savunma ve siber güvenlik desteği sağlamışlardır. Bu destek, Rus askeri hareketleri, siber tehditler ve diğer stratejik bilgiler hakkında gerçek zamanlı istihbaratı içermektedir. NATO'nun desteği aynı zamanda Rus operasyonlarını önleme ve bunlara karşı koymada çok önemli olan gelişmiş gözetleme ve keşif yeteneklerini de içermektedir. Ayrıca, en iyi uygulamaların paylaşılmasını, ortak siber tatbikatlar yapılmasını ve Ukrayna'nın savunmasının güçlendirilmesine yardımcı olmak üzere siber güvenlik uzmanlarının görevlendirilmesini de bu yardım programına dahil etmiştir.³²

NATO, doğrudan askeri yardımın yanı sıra askeri malzeme, yakıt ve tıbbi ekipman sevkiyatını da içeren lojistik destek de sağlamıştır. Sahra hastaneleri ve mobil tıbbi birimler ön hatlardaki Ukrayna kuvvetlerine yardımcı olmak üzere konuşlandırılmıştır.³³ NATO tarafından sağlanan askeri yardım Ukrayna'nın savunma yeteneklerini önemli ölçüde geliştirerek Rus askeri baskısına daha iyi karşı koymasını amaçlamıştır. Gelişmiş silahlar, sıkı eğitim ve sağlam istihbarat paylaşımı ile birleştiğinde Ukrayna'nın küresel bir güç karşısında askeri etkinliğini artırdığı açıkça görülmektedir.

NATO'nun kararları, Ukrayna'nın savunma sektöründe önemli kurumsal

²⁹ Jens Stoltenberg, "Our Most Urgent Task At The Summit Will Be Support To Ukraine," *NATO Press Release* (2024), erişim 14.11.2024, https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_227330.htm.

³⁰ "Relations With Ukraine," NATO, erişim 14.11.2024, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm.

³¹ Amir Lupovici, "Deterrence By Delivery Of Arms: NATO and the War in Ukraine," *Contemporary Security Policy* 44/4 (2023): 629.

³² Erica D. Borghar & Shawn W. Lonergan, "Confidence Building Measures for the Cyber Domain," *Strategic Studies Quarterly* 12/3 (2018): 31.

³³ Claire Mills, "Military Assistance to Ukraine Since the Russian War," House of Commons Library (2024), erişim 14.01.2024, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9477/CBP-9477.pdf>.

reformların yapılmasını da sağlamıştır. NATO'nun şeffaflık, hesap verebilirlik ve sivil gözetim konusundaki ısrarı Ukrayna savunma bakanlığının yeniden yapılandırılmasına ve ordu içinde yolsuzluğu azaltmayı ve iyileştirmeyi amaçlayan reformların uygulanmasına yol açmıştır.³⁴ Bu reformlar, NATO standartlarıyla daha uyumlu, daha sürdürülebilir ve dayanıklı bir askeri yapı oluşturdıkları için Ukrayna'nın uzun vadeli savunma yetenekleri açısından kritik önem taşımaktadır. Dahası, Ukrayna'nın NATO ile artan entegrasyonu ortak tatbikatlara katılımı, NATO'nun savunma planlama süreçlerini benimsemeyi ve NATO'nun operasyonel doktrinlerine uyumu içermektedir. Bu entegrasyon Ukrayna'nın sadece acil savunma kabiliyetlerini geliştirmekle kalmayıp gelecekte NATO'ya üye olmasını da kolaylaştırarak uzun vadeli güvenlik garantileri sağlamaktadır.³⁵

NATO'nun kararlarının Ukrayna'nın stratejik caydırıcılık kapasitesi üzerinde de önemli bir etkisi olmuştur. NATO, Ukrayna'nın askeri gücünü artırarak ve onu NATO'nun güvenlik çerçevesine entegre ederek, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı herhangi bir saldırganlığının maliyetini etkin bir şekilde artırmıştır. Bu caydırıcılık sadece askeri değil aynı zamanda siyasetidir, çünkü NATO'nun katılımı Ukrayna'nın egemenliğine ve toprak bütünlüğüne güçlü bir bağlılığa işaret etmektedir.³⁶ NATO güçlerinin varlığı ve Ukrayna'nın gelecekte NATO üyesi olma ihtimali bölgesel güvenlik dinamiklerini de değiştirmiş ve komşu ülkeleri güvenlik stratejilerini yeniden değerlendirmeye zorlamıştır. Örneğin, Doğu Avrupa ülkeleri NATO'nun Ukrayna'ya verdiği destekle şekillenen güvenlik ortamına yanıt olarak askeri harcamalarını artırmış ve NATO ile daha yakın bağlar kurmaya çalışmışlardır.³⁷

5) Güvenlik İkilemi Yaklaşımı Çerçevesinde 2024 NATO Zirvesi Kararlarının Değerlendirmesi

a) NATO'nun Ukrayna'ya desteği

Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri güç kullanması, Batı'nın Rusya'ya bakışını güvenlik ve statü açısından kökten değiştirmiştir. Bu durum, Batı'nın Rusya'yı hem yeniden canlanan imparatorluk hem de büyük bir rakip olarak görmesine yol açarak, iki taraf arasındaki ilişkilerde güvenlik ikilemi riskini artırmıştır. ABD kamuoyu ve politika elitleri, Rusya'yı artık 'rakip ve büyük güç' olarak tanımlarken, bu durum Batı'da Rusya'nın güvenlik tehdidi olarak algılanması fikrini güçlendirdiğine işaret etmektedir. 2024 NATO Zirvesi'nde alınan kararların arkasında bu bakış açısının yattığını söylemek yanlış olmayacaktır.

2024 NATO Zirvesi, esas olarak Rusya'ya karşı koymaya ve böylece ülkenin

³⁴ Soldatiuk Julia & Bob Deen, "Work in Progress: Ukraine's State-Civil Partnership to Reform the Security Sector," (Clingendael Report, Eylül 2023), erişim 14.11.2024, <https://www.clingendael.org/sites/default/files/2023-09/work-in-progress.pdf>.

³⁵ "NATO's response to Russia's invasion of Ukraine", erişim 14.11.2024, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_192648.htm

³⁶ Anna M. Dowd, et. al., "Sustaining the Transatlantic Alliance: 75 Years of RAND Insights on NATO," (Santa Monica, CA: RAND Corporation, 28 Haziran 2024), erişim 14. 11. 2024. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA3235-1.html.

³⁷ Rajan Menon & Eugene Rumer, *Conflict in Ukraine: The Unwinding of the Post-Cold War Order* (Cambridge, MA: MIT Press, 2015), 78.

savunma yeteneklerini korumaya dayanan Ukrayna'ya askeri destek ve yardımın sağlanmasının yoğunlaştırılması için bir dönüm noktası olmuştur. Sonuç bildirgesinin ana temalarından biri NATO Antlaşmasının 5. Maddesinde yer alan NATO'nun kolektif savunma taahhüdünün yeniden teyit edilmesi olmuştur. İttifakın liderleri, saldırıya uğramaları halinde NATO'nun her karış toprağını savunacaklarını yinelemişlerdir. Bu açıkça Rusya ile devam eden gerginliğe bir tepki olarak nitelendirilebilir. Bu karar, özellikle Rusya'nın Doğu Avrupa ve ötesindeki faaliyetleri karşısında NATO'nun caydırıcılık ve savunma konularına odaklanmaya devam ettiğinin altını çizmektedir.³⁸ Bildiride Ukrayna'ya gelişmiş silah yardımı, eğitim ve istihbarat paylaşımı da dahil olmak üzere ilave askeri yardım sağlama taahhüdü yer aldı. Daha önceki NATO desteğinin üzerine inşa edilen bu karar devam eden Rus tehdidi karşısında Ukrayna'nın savunma kapasitesini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, NATO'nun Ukrayna'nın egemenliği ve toprak bütünlüğüne olan uzun vadeli bağlılığı vurgulanarak bu ülkenin bölgede çok önemli bir ortak olarak görüldüğü belirtilmiştir. Ukrayna'nın NATO'ya tam üyeliği kabul edilmemiş olsa da bildirge Ukrayna'nın NATO ile daha fazla entegre olmasını öngören bir yol haritası sunmuştur.³⁹

Rusya NATO'nun eylemlerini sadece savunma amaçlı değil, kendi güvenliğine doğrudan bir tehdit olarak algılamakta ve bu da potansiyel olarak bir silahlanma yarışına veya Rusya'nın daha saldırgan önlemler almasına yol açmaktadır.⁴⁰ Bu güvenlik ikilemi, Rusya için uzun süredir endişe kaynağı olan NATO'nun doğuya doğru genişlemesi bağlamında özellikle akut bir hal almaktadır. Resmi NATO üyeliği olmasa bile Ukrayna'nın yakın bir ortak addedilmesi Moskova tarafından stratejik bir kuşatma olarak görülmektedir. Bu algının temelinde, NATO'nun Doğu Avrupa'daki varlığının Rusya'nın etki alanını ve sınırlarını güvence altına alma kabiliyetini zayıflatmış inancı yatmaktadır.⁴¹ Sonuç olarak, NATO'nun eylemleri, doğası gereği savunma amaçlı olsa da karşı koymayı amaçladıkları tehdidi istemeden de olsa harekete geçirmektedir.

Realist bir perspektiften bakıldığında, NATO zirvesinde alınan kararlar Rusya'nın oluşturduğu tehdide karşı rasyonel bir yanıt olarak görülebilir. Ancak bu kararlar aynı zamanda bölgedeki gerilimin tırmanmasına da katkıda bulunmaktadır. NATO, Ukrayna'nın askeri kapasitesini güçlendirerek daha fazla güvenlik arayışına girmesine karşın Rusya'nın attığı adım, batı sınırları içinde ordusunu güçlendirmek olmuştur. Bu da iki taraf arasında bir çatışmaya yol açmıştır. Bu dinamik, güvenlik ikileminin nükleer boyutuyla daha da karmaşık hale gelmektedir. Hem NATO hem de Rusya önemli nükleer cephanelere sahiptir ve bu durum iki taraf için de sürekli bir endişe kaynağıdır. Bu kapsamda NATO zirvesinin nükleer yeteneklerin modernizasyonun caydırıcılığı üzerine yaptığı vurgu, saldırganlığı önlemeye yönelik olsa da paradoksal olarak bir krizin

³⁸ "Deterrence and Defence," NATO, erişim 14.11.2024, https://www.natoint.translate.google.com/cps/en/natohq/topics_133127.htm?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=tc.

³⁹ "75th NATO Summit Declaration."

⁴⁰ Stephen M. Walt, *The Origins of Alliances* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1987): 37.

⁴¹ John J. Mearsheimer, "Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault: The Liberal Delusions That Provoked Putin," *Foreign Affairs* 93/5 (2014): 85.

kontrolden çıkma olasılığını artırmaktadır.⁴²

b) 75. NATO Zirvesi kararları ve Rus tehdidi

Güvenlik ikilemi özellikle NATO'nun Ukrayna'ya sofistike silahlar, istihbarat paylaşımı ve gelişmiş eğitim programları da dahil olmak üzere gelişmiş askeri yardım sağlama kararları bağlamında önemlidir. Bu önlemler Ukrayna'nın Rus tehdidine karşı kendini savunmasına yardımcı olmak için tasarlanmış olsa da aynı zamanda Rusya'nın NATO'dan kaynaklanan tehdit algısını daha da kötüleştirerek klasik bir güvenlik ikilemi senaryosuna yol açmaktadır.

Rusya'nın bakış açısına göre, NATO'nun Ukrayna'ya verdiği askeri destek sadece savunma amaçlı bir yardım olarak değil, bölgesel nüfuzuna ve güvenliğine doğrudan bir meydan okuma olarak görülmektedir. Bu algının temelinde Rusya'nın NATO'nun doğruya doğru genişlemesine ilişkin uzun süredir devam eden ve kendi etki alanına ve stratejik tampon bölgelerine tecavüz olarak gördüğü endişeleri yatmaktadır.⁴³ NATO, Ukrayna'nın askeri yeteneklerini güçlendirdikçe, Rusya'nın özellikle batı sınırları boyunca kendi askeri konuşlanmasını artırarak buna karşılık vereceğini ve bunun da NATO'nun yeni eylemlerini kışkırtarak tehlikeli bir tırmanma döngüsü yaratabileceğini göstermektedir. Neticede bu durum güvenlik ikilemine neden olmaktadır.

NATO, 2024 zirvesinde ayrıca nükleer cephaneliğinin modernizasyonu ve Doğu Avrupa'daki askeri varlığının artırılmasını da içeren güçlü bir caydırıcılık stratejisine olan bağlılığını bir kez daha teyit etmiştir.⁴⁴ Bu eylemler, Rus tehdidini caydırmayı amaçlasa da Rusya'ya NATO'nun potansiyel bir çatışmaya hazırlandığı sinyalini vererek güvenlik ikilemine katkıda bulunmaktadır. Böylece Moskova'nın kırılganlık hissini artırmakta ve muhtemelen bir karşı tepkiyi tetiklemektedir. Özellikle güvenlik ikilemi tırmanma potansiyelinin felakete yol açabileceği nükleer bağlamlarda tehlikeli sonuçlar doğurmaktadır. NATO'nun savunma stratejisinin amacı saldırganlık eylemlerini caydırmak olsa da aslında tam tersi bir neticenin doğmasına sebebiyet verebilir. Özellikle Rusya NATO'nun eylemlerini tamamen savunma amaçlı değil de saldırı amaçlı olarak algılasa yanlış hesaplamalara veya istenmeyen bir çatışmaya yol açma ihtimali söz konusudur. Güvenlik ikileminin bu yönü, güvenliği sağlamak için alınan önlemlerin daha fazla istikrarsızlığa yol açabileceği paradoksunun altını çizmektedir.

c) Jeopolitik etki ve Çin'in rolü

Son dönemde, Çin'in yükselişe geçişi ABD açısından endişe kaynağı olmaya başlamıştır. Çin'in ekonomik büyüklüğünün ABD ile arasındaki farkı hızla kapatmaya dönük artış göstermesi, ABD'nin süper güç statüsünü tehdit edebileceği hususunda bir potansiyel oluşturduğu söylenebilir. Yine, Çin'in askeri kapasitesinin hızla artması uzun vadede ABD'yi endişelendirecek hususlardan biridir. Özellikle savunmaya dönük harcamalar ve askeri alandaki teknolojik gelişim açısından her ne kadar ABD ile

⁴² Scott D. Sagan, "The Perils of Proliferation: Organization Theory, Deterrence Theory, and the Spread of Nuclear Weapons," *International Security* 18/4 (1994): 66-107.

⁴³ Mearsheimer, "Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault: The Liberal Delusions That Provoked Putin."

⁴⁴ "NATO's Support for Ukraine: Building Defense Capabilities and Democratic Governance," NATO, erişim 14.11.2024, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm.

karşılaştırıldığında aralarında büyük fark olsa da önemli gelişme kaydettiği göz ardı edilmemelidir. Diğer bir husus ise Çin'in bölgede güvenliğini sağlamaya yönelik adımları ve bölgede ABD'nin güç projeksiyonunu dengeleme çabası, ABD'nin dikkatini çeken hususlardan birisi olmaktadır. Çin, bu bağlamda askeri varlığını genişletme çabası içindedir. Özellikle bu alanda ABD'nin Asya Pasifik'teki üstünlüğünü tehdit etme potansiyeline sahip olduğu söylenebilir. Dolayısıyla ABD, Çin'in söz konusu alanlarda yükselişinin küresel güç dengesini etkileyeceği yönünde stratejik endişeler taşımaktadır.⁴⁵

Genel olarak NATO üyesi ülkelerin özelde ise ABD'nin bu endişeleri çerçevesinde zirvede alınan bir diğer önemli karar da Çin'in "endişe duyulan ülke" olarak tanımlanması olmuştur. Bu karar NATO'nun değişen küresel güç dinamiklerini ve güvenlik sorunlarını Avrupa-Atlantik bölgesinin ötesinde ele alma ihtiyacını kabul ettiğini göstermektedir. Ancak bu karar, aynı zamanda güvenlik ikilemini NATO-Rusya ikilisinin ötesine taşıyarak Çin'i NATO'ya karşı daha çatışmacı bir tutum içine çekme potansiyelini de taşımaktadır.

NATO, stratejik odağını Çin'i de kapsayacak şekilde genişlettiğinde, Rusya ve Çin, NATO'nun eylemlerini kendi nüfuzlarını kontrol altına almaya yönelik koordineli bir çaba olarak algılamış; bu durum Moskova ile Pekin arasında askeri işbirliğine olanak tanıyan yeni bir güvenlik ikilemi ortaya çıkarmıştır. Bu gelişme, küresel güvenlik ortamını daha da karmaşılaştırıp, bölgesel çatışma risklerini artırma potansiyeli taşımaktadır.

NATO'nun Çin'e yönelik kuşkucu tavrı NATO'nun stratejik odağında önemli bir değişime işaret etmekte ve Çin'in NATO'nun çıkarlarına meydan okuma potansiyeline sahip küresel bir rakip olarak giderek daha fazla kabul gördüğünü yansıtmaktadır. Dolayısıyla Çin'in bölgesel hegemonya elde etmesini önlemenin yolu olarak bölgede NATO'nun etkinliğinin ve bölgedeki müttefiklerle mevcut ittifakların sürdürülmesi öngörülmektedir.⁴⁶ Bunun gerekçesi olarak da zirvede Çin'in askeri modernizasyonu, Hint-Pasifik bölgesindeki iddialı davranışlarına duyulan endişeler dile getirilmiştir.

Çin'in bildirgeye dâhil edilmesi NATO'nun stratejisini Avrupa-Atlantik bölgesinin ötesine genişletme niyetine işaret etmektedir. Birincil önceliği üyelerini korumak olan NATO'nun, Çin'in yükselişi gibi büyük uluslararası zorluklara yanıt verme gerekliliğinin de farkında olduğunu bildiride açık bir şekilde yansıtmıştır. Bildiride Çin'in yükselişinin güvenlik üzerindeki etkilerini ele alma stratejisinin bir parçası olarak NATO'nun Japonya ve Avustralya gibi Asya-Pasifik ortaklarıyla işbirliğinin artırılması çağrısında bulunması bu yöndeki tedbirlere yönelik somut adımlara işaret etmektedir. Zirvenin en dikkate değer sonuçlarından biri, alınan kararların NATO'nun Çin'in artan etkisi ve askeri yeteneklerinin yarattığı çok yönlü tehditleri kabul ettiğinin bir işareti olarak görülmesidir. Güvenlik ikilemi, NATO'nun değişen stratejik odağı bağlamında özellikle önemlidir, çünkü birden fazla büyük gücün birbirlerini tehdit olarak algılamaları halinde ortaya çıkan doğal gerilimleri yansıtmaktadır. Geleneksel olarak, NATO-Rusya dinamiğine uygulanan güvenlik ikilemi, 2024 zirvesinin de açıkça ortaya koyduğu gibi artık Çin'i de

⁴⁵ Stephan. G. Brooks & William. C. Wohlforth, "The Rise and Fall of the Great Powers in the Twenty-First Century: China's Rise and the Fate of America's Global Position," *International Security* 40/3 (2015): 7-53.

⁴⁶ Hugo Meijer & Stephen G. Brooks, "Illusions of Autonomy: Why Europe Cannot Provide for Its Security If the United States Pulls Back," *International Security* 45/4 (2021): 1-34.

kapsamaktadır. NATO, Çin ile artan stratejik rekabeti kabul etmekle kalmamış, aynı zamanda bu rekabetin küresel güvensizliği arttırma potansiyelini de zımnen kabul etmiştir.

Güvenlik ikilemi açısından bakıldığında, NATO'nun eylemleri Çin tarafından, Çin'in küresel bir güç olarak yükselişini sınırlamayı amaçlayan çevreleme stratejisinin bir parçası olarak yorumlanabilir. Bu algı, Çin'i kendi askeri yeteneklerini geliştirmeye, kilit bölgelerdeki etkisini arttırmaya ve NATO'nun niyetleri konusundaki endişelerini paylaşan Rusya gibi diğer devletlerle ittifaklarını güçlendirmeye sevk edebilir. Bu dinamik, güvenliği sağlama çabalarının daha fazla güvensizliğe yol açabileceği ve çatışma olasılığını artırabileceği güvenlik ikileminin kendi kendini güçlendiren doğasını göstermektedir.⁴⁷

2024 NATO Zirvesi ayrıca sadece geleneksel askeri zorlukları değil, aynı zamanda siber savaş, uzay güvenliği ve ekonomik baskıları da kapsayan çok alanlı tehditleri ele almanın önemini vurgulamıştır. Güvenlik ikilemi çerçevesi, bir alandaki eylemlerin, örneğin askeri genişleme, diğer alanlarda nasıl basamaklı etkilere sahip olabileceğini ve böylece genel güvenlik rekabetini nasıl yoğunlaştırabileceğini vurguladığı için bu tehditleri analiz etmek için çok uygundur.⁴⁸ Çin'in siber faaliyetleri ve uzay yeteneklerindeki ilerlemeleri NATO için özellikle endişe vericidir. Örneğin, NATO'nun algılanan Çin tehditlerine karşılık olarak siber savunmasını ve uzay yeteneklerini geliştirme çabaları Çin'in bu alanlarda kendi çabalarını hızlandırmasına yol açabilir ve bu da gelişmekte olan teknolojilerde istikrarı bozucu bir silahlanma yarışına neden olabilir. Bu tür gelişmeler, uluslararası sistemi daha da kutuplaşmasına ve nükleer silahların yayılmasını önleme gibi küresel güvenlik konularında işbirliğini güçleştirebilir.⁴⁹ Dolayısıyla, NATO'nun 2024 zirvesinde alınan kararların Çin'in güvenlik tehdidi algısını derinleştireceğini ve bunun da güvenlik ikilemini pekiştireceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Sonuç

NATO'nun 2024 zirve kararlarını inceleyen bu makale, NATO'nun Ukrayna'ya verdiği desteği artırması ve Çin'i "endişe duyulan ülke" olarak tanımlamasının Soğuk Savaş benzeri dinamiklere dönüşün sinyalini verdiğini vurgulamaktadır. Güvenlik ikilemini kavramsal bir mercekle kullanan makale, NATO'nun eylemlerinin, istemeden de olsa, bölgesel gerilimleri artırabileceği savunmaktadır. Bu durum, NATO'nun karşılaştığı karmaşık güvenlik ortamı nedeniyle güvenlik ikileminin güncelliğini korumasına yol açmaktadır. Bu kavram NATO'nun eylemlerinin, savunma amaçlı bile olsa, düşmanların karşı önlemler almasına hangi gerekçelerle yol açabileceğini açıklamaktadır. Rusya, NATO'nun Ukrayna'ya verdiği desteği doğrudan bir tehdit olarak algılamakta, bunun bir silahlanma yarışını ateşleyebileceğini ve bölgesel istikrarsızlığı artırabileceğini düşünmektedir. Bu görüşe göre, NATO'nun eylemleri ne kadar iyi niyetli

⁴⁷ Ken Booth & Nicholas Wheeler, *The Security Dilemma: Fear, Cooperation and Trust in World Politics* (UK: Palgrave Macmillan, 2008), 272.

⁴⁸ Charles L. Glaser, *Rational Theory of International Politics: The Logic of Competition and Cooperation* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2010), 105.

⁴⁹ Barry Buzan & Olive Wæver, *Regions and Powers: The Structure of International Security* (Cambridge: Cambridge University Press, 2003), 65.

olursa olsun, Rusya'nın güvensizliğini derinleştirecek ve Batı sınırları boyunca askeri tepkileri cesaretlendirerek bölgeyi Soğuk Savaş dönemindeki gibi çatışmacı ortama yaklaştıracaktır. Bu dinamik, klasik bir güvenlik ikilemi senaryosunun tezahürüdür: NATO, Ukrayna'nın güvenliğini sağlamak için askeri desteğini artırırken, Rusya bu adımları kendi güvenliği için bir tehdit olarak algılamakta ve karşılık olarak daha agresif politikalar geliştirmektedir. Bu döngü, bölgesel gerilimi artırarak Avrupa'da Soğuk Savaş sonrası oluşan güvenlik mimarisinin kırılma noktasını ortaya koymaktadır. Ancak, NATO'nun ortaklarını güçlendirirken Rusya'nın karşı tavrını tetiklemeden stratejik bir denge sağlama durumu belirsizlik yaratmaktadır.

Ayrıca, zirvede alınan kararlar NATO'nun geleneksel Avrupa-Atlantik güvenlik kaygılarının ötesine geçerek, Çin'in yükselişi başta olmak üzere, ortaya çıkan küresel tehditlere odaklanan yeni bir stratejik yaklaşım benimsediğini ortaya koymuştur. Bu durum, NATO'nun küresel güç dinamiklerindeki değişimin ve Hint-Pasifik bölgesindeki güvenlik sorunlarını ele alma zorunluluğun farkında olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak bu süreç, Çin'in Rusya ile stratejik işbirliğini derinleştirme ihtimalini artırmakta ve Batı ittifakına karşı yeni güç bloklarının oluşmasına zemin hazırlamaktadır. NATO'nun stratejik genişleme girişimleri, küresel gerilimleri tırmandırabilir. Çünkü Rusya ve Çin bu hamleleri kendilerine yönelik daha geniş bir kuşatma stratejisinin parçası olarak algılayabilir. Bu algı, iki güç, askeri işbirliğini daha da derinleştirmek suretiyle uluslararası güvenlik dinamiklerini daha karmaşık hale getirebilir.

Makale, güvenlik ikilemi perspektifinden hareketle NATO'nun stratejik hamlelerinin beklenmedik sonuçlar doğurabileceğini öne sürmektedir. NATO'nun Ukrayna'ya verdiği desteğin genişlemesi, Avrupa'daki güvenlik istikrarını artırmayı amaçlarken, Rusya'nın daha agresif bir tutum takınmasına neden olarak uzun vadede daha büyük bir çatışma riskini de beraberinde getirmektedir. Benzer şekilde, Çin'in NATO tarafından küresel güvenliğe yönelik bir tehdit olarak tanımlanması, NATO-Çin ilişkilerinde karşılıklı güvensizlik yaratmakta ve askeri kapasitelerin artırılması yönünde yeni dinamikler oluşturmaktadır. Bu bağlamda, NATO'nun caydırıcılık politikaları ile diplomatik angajman arasında denge kurması hayati bir öneme sahiptir. Makalede, NATO'nun yalnızca askeri caydırıcılık ve kolektif savunmaya odaklanmasının güvenlik ikilemini derinleştirebileceği ve büyük güçler arasında yeni bir silahlanma yarışına yol açabileceği vurgulanmıştır. NATO'nun Rusya ve Çin ile ilişkilerinde, gerilimi daha da artırmadan dengeleyici bir strateji izlemesi gerektiği ortaya konulmuştur.

Ukrayna'nın savunma yeteneklerini güçlendirmek acil hedef olmakla birlikte NATO ile entegrasyonun yaratacağı etkiler belirsizliğini korumaktadır. Ukrayna'nın NATO desteğine aşırı bağımlı hale gelme riski, NATO'nun desteğinin yokluğunda stratejik özerkliği ve savunma duruşunun sürdürülebilirliği konusunda soru işaretleri yaratmaktadır.

2024 NATO liderler zirvesi, ittifakın Rus tehdidine karşı koyma ve yeni küresel güvenlik sorunlarını ele alma konusundaki kararlılığının altını çizmiştir. Ancak, zirve sırasında alınan kararlar, özellikle de Ukrayna'ya verilen yoğun destek ve Çin'e stratejik odaklanma, güvenlik ikilemi bağlamında değerlendirilmelidir. Bu eylemler güvenliği

arttırmayı amaçlasa da hem Avrupa’da hem de küresel ölçekte gerilimi tırmandırma ve silahlanma yarışını körükleme riski taşımaktadır. Bu makale, güvenlik ikilemini anlamının ve hafifletmenin günümüz uluslararası ilişkilerinin karmaşık dinamikleri içinde yol alan NATO için hayati önem taşıdığı sonucuna varmaktadır. Bu durum, istenmeyen sonuçlara yol açabilir, zaten istikrarsız olan güvenlik ortamını daha da istikrarsızlaştırabilir ve bölgede kalıcı barış ve istikrarı sağlama çabalarını zorlaştırabilir.

NATO, Rusya ve Çin arasındaki büyük güç rekabetinde belirleyici bir rol üstlenmektedir. Bu gelişmeyi güvenlik ikilemi perspektifinden ele almak, devletlerin rekabetçi bir uluslararası ortamda güvenliklerini artırma çabaları sonucunda ortaya çıkabilecek, karmaşık ve çoğu zaman ters etki yaratan dinamikleri gözler önüne sermektedir. Her ne kadar NATO’nun eylemleri, Çin’in oluşturduğu artan zorlukları aşmayı hedeflese de, hem geleneksel askeri alanlarda hem de siber ve uzay gibi gelişmekte olan alanlarda, istemeden bir güvensizlik ve tırmanma döngüsüne zemin hazırlama riski bulunmaktadır.

Diğer bir husus da NATO’nun taahhütlerinin uzun vadede sürdürülebilirliğidir. Bu, ittifakın stratejik esnekliği ve üyeler arası uyum açısından kritik bir konudur. NATO, ittifakı güçlendirmeyi hedefleyen eylemlerini uygularken, bu çabaların üye devletlerin mevcut askeri ve ekonomik kaynakları üzerinde ciddi baskılar oluşturabileceği gözlemlenmektedir. Özellikle, günümüzün hızla değişen ve giderek karmaşılaşan güvenlik ortamında, geleneksel askeri savunmanın ötesinde siber, uzay ve hibrit savaş alanları gibi yeni tehditler de dikkate alınmaktadır. Bu durum, üye devletlerin sadece askeri modernizasyon ve savunma bütçelerini artırmalarını değil, aynı zamanda teknolojik altyapılarını ve stratejik planlamalarını da yeniden gözden geçirmelerini gerektirmektedir.

Bunun yanı sıra, NATO’nun daha geniş ve kapsamlı savunma taahhüdünde bulunma eğilimi, ittifak içindeki ekonomik ve politik farklılıkların da ön plana çıkmasına yol açmaktadır. Üye devletler arasında kaynak dağılımının adil ve dengeli olması, ortak savunma projelerinin etkinliği açısından hayati önem taşımaktadır. Farklı ekonomik yapılar ve savunma harcamaları arasında oluşabilecek uyumsuzluklar, ittifakın kolektif savunma yeteneğini zayıflatabilir ve uzun vadede stratejik hedeflerin gerçekleştirilmesinde aksamalara neden olabilir.

Bu bağlamda, NATO’nun gelecekteki güvenlik sahasında etkinliğini sürdürebilmesi için, üyeler arası işbirliği ve ortak kaynakların verimli kullanılması gibi unsurlar NATO’nun önceliği haline gelmelidir. Hem askeri hem de siber ve uzay gibi gelişmekte olan alanlarda ortak standartların ve prosedürlerin oluşturulması, üye devletlerin yükümlülüklerini dengeleyerek, ittifakın uzun vadeli sürdürülebilirliğini destekleyecektir. Böylece, NATO’nun mevcut eylemlerinin, ittifak içindeki kolektif savunma anlayışını güçlendirirken aynı zamanda yeni baskılar yaratma riskinin önüne geçilmesi mümkün olabilir. NATO’nun bu taahhütlerini aşırı genişleme riskine girmeden istikrarı destekleyecek şekilde sürdürüp sürdüremeyeceği konusundaki tartışma ittifakın geleceği açısından önemli bir sorun olarak durmaktadır. Sonuç olarak, NATO’nun güvenlik politikalarındaki dönüşüm, Soğuk Savaş dönemine benzer bir uluslararası

güvenlik ortamının yeniden şekillenmesine neden olmaktadır. Güvenlik ikilemi kavramı, NATO'nun Rusya ve Çin ile olan ilişkilerinin neden sürekli gerilim ürettiğini açıklamak için önemli bir teorik çerçeve sunmaktadır. NATO'nun gelecekte nasıl bir politika izlemesi gerektiği konusunda, caydırıcılık ve diplomasi arasında dikkatli bir denge kurmasının zorunlu olduğu vurgulanmaktadır. Bu çalışma, NATO'nun 2024 Zirvesi'nde alınan kararların güvenlik ikilemi bağlamında değerlendirilmesinin, küresel güvenlik mimarisinin geleceği açısından kritik olduğunu göstermektedir. NATO'nun güvenlik stratejileri, yalnızca askeri caydırıcılık üzerinden değil, diplomatik angajman ve bölgesel işbirliği mekanizmaları ile ele alınmalıdır. Aksi takdirde, güvenliği sağlama çabaları, yeni güvenlik tehditleri yaratma potansiyeline sahip olabilir ve küresel istikrarı daha da kırılgan hale getirebilir.

Beyanname:

- 1. Etik Kurul İzni:** Etik Kurul İzni gerekmemektedir.
- 2. Katkı Oranı Beyanı:** Yazarlar, makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan etmektedirler.
- 3. Çıkar Çatışması Beyanı:** Yazarlar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedirler.

Declarations:

- 1. Ethics approval:** Not applicable.
- 2. Author contribution:** The authors declare they have contributed equally to the article.
- 3. Competing interests:** The authors declare no competing interests.

KAYNAKÇA

- "75th NATO Summit Declaration." NATO. Erişim 14.11.2024. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_227678.htm
- Booth, Ken & Nicholas. J. Wheeler. *The Security Dilemma: Fear, Cooperation and Trust in World Politics*. UK: Palgrave Macmillan, 2008.
- Borghard, Erica D. & W. Lonergan Shawn. "Confidence Building Measures for the Cyber Domain." *Strategic Studies Quarterly* 12/3 (2018): 10-49.
- Brooks, Stephan G. & William C. Wohlforth. "The Rise and Fall of the Great Powers in the Twenty-First Century: China's Rise and the Fate of America's Global Position." *International Security* 40/3 (2015): 7-53.
- Buzan, Barry & Ole Wæver. *Regions and Powers: The Structure of International Security*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
- Çakır, Adem. "Türkiye-NATO İlişkilerinde İnşacı Etkiler (1991-2011)." *Uluslararası İlişkiler* 18 (2021): 45-66.
- "Deterrence and Defence." NATO. Erişim 14.11.2024. https://www-nato-int.translate.goog/cps/en/natohq/topics_133127.htm?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=tc
- Donaldson, Richard. "The role of NATO Enlargement in the Ukraine Crisis," *The Soviet and Post-Soviet Review* 44/1 (2017): 32-52.

- Dowd, Anna M., Stephanie Pezard, Stephan J. Flanagan, & Clara de Lataillade. "Sustaining the Transatlantic Alliance: 75 Years of RAND Insights on NATO." Santa Monica, CA: RAND Corporation, 28 Haziran 2024. Erişim 14.11.2024. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA3235-1.html
- Duke, Stephan & Christoph Gebhard, "The EU and NATO's Dilemmas With Russia and The Prospects for Deconfliction," *European Security* 26/3 (2017): 379-397.
- Effendy, Seher, Berrin Franchika, & Vahid Kusuma. "NATO in the Very Cold War: Why the US Needs NATO in the Arctic," *Jurnal Sentris* 2/1 (2021): 21-37.
- Gheciu, Ancha. "Irreconcilable Differences? Nato's Response To Russian Aggression Against Ukraine". *International Journal Canada Journal of Global Policy Analysis* 79/2 (2024): 275-296.
- Glaser, Charles L. *Rational Theory of International Politics: The Logic of Competition and Cooperation*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2010.
- Goldgeier James M. & Michael Mc Faul, *Power and Purpose: U.S. Policy toward Russia after the Cold War*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2023.
- Herbert Butterfield. *History and Human Relations*. London: Collins, 1951.
- Herz, John "Political Ideas and Political Reality," *Political Research Quarterly* 3/2 (1950): 161-178.
- Hussain, Ibrahim. "The russia-ukraine war: an analysis of the geopolitical roots and the global Dynamics." *Liberal Arts and Social Sciences International Journal* 7/1 (2023): 276-289.
- Jervis, Robert. "Cooperation Under the Security Dilemma," *World Politics* 30/2 (1978): 187-188.
- Kirkova, Roksana. "Ukraine Between NATO and Russia," *The Annual of the Faculty of Philosophy in Skopje* 76 (2023): 459-470.
- Lupovici, Amir. "Deterrence by Delivery of Arms: NATO and the War in Ukraine." *Contemporary Security Policy* 44/4 (2023): 624-641.
- Lyu, Yong, Jian Wang, Ying Zhang, Hui Zeng & Ming Chen. "Persistence Analysis of the Impact of the Russia-Ukraine Conflict On NATO Allies' Military Spending-Empirical Analysis Based On Vector Autoregressive Model." *International Journal of Safety and Security Engineering* 12/6 (2022): 755-759.
- McFaul, Michael. *From Cold War to Hot Peace: The Inside Story of Russia and America*. London: Allen Lane, 2018.
- Mearsheimer, John J. "Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault: The Liberal Delusions That Provoked Putin." *Foreign Affairs* 93/5 (2014): 77-89.
- Mearsheimer, John J. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W.W. Norton & Company, 2001.
- Meijer, Hugo & Stephen G. Brooks. "Illusions of Autonomy: Why Europe Cannot Provide for Its Security If the United States Pulls Back." *International Security* 45/4 (2021): 1-34.
- Menon, Rajan & Rumer B. Eugene. *Conflict in Ukraine: The Unwinding of the Post-Cold War Order*. Cambridge: MIT Press, 2015.

- Mereacre, A. "The Baltic States – Between NATO's Protection and Russia's Threat." *The Romanian Military Thinking*. 2021.
- Michaels, J. "A Very Different Kind of Challenge NATO's Prioritization of China in Historical Perspective," *International Politics* 59/6 (2021): 1045-1064.
- Mills, Claire. "Military Assistance to Ukraine Since the Russian War." House of Commons Library. 2024. Erişim 14.01.2024.
<https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9477/CBP-9477.pdf>
- Morgenthau, Hans. J. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: 1948.
- "NATO's response to Russia's invasion of Ukraine." Erişim 14.11.2024.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_192648.htm
- "NATO's Support for Ukraine: Building Defense Capabilities and Democratic Governance." NATO. Erişim 14.11.2024. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm
- "Relations with Ukraine." NATO. Erişim 14.11.2024.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm
- Sagan, Scott. D. "The Perils of Proliferation: Organization Theory, Deterrence Theory, and the Spread of Nuclear Weapons." *International Security* 18/4 (1994): 66-107.
- Sarotte, Mary. E. "How to Enlarge NATO: The Debate Inside the Clinton Administration 1993-95." *International Security* 44/1 (2019): 7-41.
- Schweller, Robert. L. "Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In." *International Security* 19/1 (1994): 72-107.
- Skalnes, Lars S. "NATO Expansion and Stability in Eastern Europe." *Security Studies* 7/4 (1998): 54-57.
- Soldatiuk, Julia. B. & Bob Deen. "Work in Progress: Ukraine's State-Civil Partnership to Reform the Security Sector." Clingendael Report. Eylül 2023. Erişim 14.11.2024.
<https://www.clingendael.org/sites/default/files/2023-09/work-in-progress.pdf>
- Sperling, J. & Matthew Webber. "NATO and The Ukraine Crisis: Collective Securitisation." *European Journal of International Security* 2/1 (2016): 19-46.
- Stoltenberg, Julia. "Our most urgent task at the Summit will be support to Ukraine." NATO Press Release. (2024). Erişim 14.11.2024.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_227330.htm
- Tang, Shiping. "The Security Dilemma: A Conceptual Analysis." *Security Studies* 18/3 (2009): 587-623.
- "The North Atlantic Treaty. Washington, D.C." April 4. (1949). Erişim 14.11.2024.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm
- Walt, Stephan. M. *The Origins of Alliances*. Ithaca, NY: Cornell University Press, 1987.
- Waltz, Kenneth N. *Theory of International Politics*. Reading, MA: Addison-Wesley, 1979.

